

Ks. Mateusz Pakuła

Arcybiskupie Wyższe Seminarium Duchowne w Szczecinie

ORCID: 0009-0000-0705-7227

IMPLEMENTACJA PAPIESKIEGO WEZWANIA DO NOWEJ EWANGELIZACJI NA WYBRANYCH PRZYKŁADACH Z POLSKI I ZE ŚWIATA

*IMPLEMENTING THE POPE'S CALL FOR THE NEW EVANGELIZATION:
A STUDY OF SELECTED CASES FROM POLAND AND THE WORLD*

ABSTRACT:

In the Apostolic Letter *Novo millennio ineunte*, John Paul II called, among other things, for a new “ardor in faith.” By this he meant the undertaking of the process of the new evangelization, which became a driving force for the renewal of the Catholic faith. Through the guidance contained in this document, he expressed his deep concern for this dimension of the Church’s life. With concrete directions, he outlined the path along which the community of believers should walk at the threshold of the third millennium. This article addresses this theme on the basis of the documents and statements of John Paul II as well as those of his successors. It also highlights specific institutional and then pastoral initiatives undertaken in Poland and in selected countries around the world.

Jan Paweł II w Liście apostolskim *Novo millennio ineunte* wezwał m.in. do nowej „gorliwości w wierze”. Miał na myśli podjęcie procesu nowej ewangelizacji, która stałaby się siłą napędową ożywiającą wiarę katolicką. W wskazaniach zamieszczonych w tym dokumencie wyraził głęboką troskę o ową przestrzeń w życiu Kościoła. Dzięki konkretnym wskazówkom wytyczył drogę, jaką powinna podążać wspólnota wierzących u progu trzeciego tysiąclecia. Artykuł podejmuje ten temat, bazując na dokumentach i wypowiedziach Jana Pawła II, a także jego następców na tronie Piotrowym. Wyszczególnia też konkretne działania instytucjonalne, następnie pastoralne, podejmowane w Polsce i w wybranych krajach w świecie.

Słowa kluczowe: nowa ewangelizacja, ewangelizacja, Franciszek, Benedykt XVI, Jan Paweł II

Keywords: new evangelization, evangelization, Francis, Benedict XVI, John Paul II

Ewangelizacja to proces kluczowy i fundamentalny dla misji Kościoła. Polega na głoszeniu światu Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelii. Pierwszym ewangelizatorem był sam Zbawiciel. Następnie powołał apostołów, którzy – zgodnie z Jego nakazem – posłali dalej kolejnych uczniów w celu kontynuacji Bożego dzieła przez głoszenie słowa i modlitwę. Była to realizacja nakazu Zbawiciela, który, wstępując do nieba, polecił: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28,19-20; por. Mk 16,15).

W szerszym znaczeniu termin „ewangelizacja” obejmuje całą działalność apostolską Kościoła: od sprawowania sakramentów przez głoszenie słowa Bożego po świadectwo moralnego i prawego życia wierzących¹. Działalność ewangelizacyjna wynika z samej natury Kościoła, a traktuje o tym Dekret o działalności misyjnej Kościoła Soboru Watykańskiego II [dalej: DM]. Trud głoszenia dzieła odkupienia „uzasadnia wola Boga, który pragnie, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy. (...) Trzeba więc, aby wszyscy nawracali się do Niego, do poznania Go dzięki przepowiadaniu Kościoła, i przez chrzest zostali włączeni w Niego i w Kościół, który jest Jego Ciałem”². W tym dokumencie *Vaticanum II* przypomina, że: „Kościół cały jest misyjny, a dzieło ewangelizacji stanowi podstawowy obowiązek Ludu Bożego” (DM 35).

1. EWANGELIZACJA W MISJI KOŚCIOŁA

Od początku swojej misji Kościół miał pełną świadomość, że ewangelizacja jest jego najgłębszym powołaniem. Dwunastu apostołów, idąc za nakazem Jezusa Chrystusa, rozeszło się po całym ówczesnym świecie, aby rozpocząć dzieło zbawienia odnoszące się do każdego człowieka. Niezlomna chęć przekazania Chrystusowego orędzia – wyrwania ludzi ze śmierci do życia przez Ofiarę Odkupiciela – stała się głównym *spiritus movens* zarówno dla apostołów, jak i dla ich następców. Kościół realizuje tę misję jedynie w jedności z Jezusem Chrystusem – głównym i najważniejszym ewangelizatorem. Dzieło ewangelizacji ma więc swoje źródło w chrystologii. Wyraża ono prawdziwą i niezafałszowaną tożsamość Kościoła, którą jest „samoofiarująca się miłość Jezusa Chrystusa (będąca prawdziwym życiem Trójcy Świętej), wylewana”³ na całą wspólnotę ochrzczonych.

¹ Por. A. Szafrński, F. Zapłata, *Ewangelizacja*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, t. 4, Lublin 1983, kol. 1436–1440.

² Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus* (1965) [dalej: DM], nr 2.

³ T.P. O'Malley, *Liturgia i nowa ewangelizacja. Praktykowanie sztuki ofiarnej miłości*, tłum. L. Bigaj, Kraków 2021, s. 28.

Troska o proces dzielenia się wiarą i zachęcania do jej przyjęcia jest obecna w Kościele od wieków. Pasterze ostatnich dziesięcioleci również poświęcali temu zagadnieniu wiele uwagi. Papież Paweł VI w Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* podkreślał, że „Kościół istnieje, aby ewangelizować”⁴.

a) Narodziny pojęcia „nowa ewangelizacja”

Termin „nowa ewangelizacja” został upowszechniony przez Jana Pawła II. Po raz pierwszy użył go w 1979 r. w Nowej Hucie, mówiąc o „ewangelizacji drugiego Millenium”⁵. Następnie w 1983 r., podczas podróży apostolskiej na Haiti, rozwinął tę myśl, wyjaśniając, że chodzi o ponowne dotarcie do tych, którzy, mimo iż ochrzczeni, utracili „żywą” wiarę. Papież pragnął, aby proces ten przywrócił ich wspólnocie wierzących przy zastosowaniu nowych środków i metod oraz zwiększeniu skuteczności działań ewangelizacyjnych. W Adhortacji apostolskiej *Christifideles laici* (1988) pisał o powołaniu świeckich w kontekście nowej ewangelizacji, a w Encyklice *Redemptoris missio* (1990) rozwinął tę ideę, uwypuklając potrzebę odnowy zapału misyjnego w Kościele.

Jan Paweł II już wcześniej zapoczątkował proces nazwany później nową formą ewangelizowania. Inicjatywa Światowych Dni Młodzieży wpisała się w szeroką akcję doprowadzania do wiary i wzbudzania jej na nowo w młodym pokoleniu. Dni, które skupiają młodzież na całym świecie, zainicjowane zostały w latach 80. XX w. Spotkania te stają się festiwalem młodzieży, którą łączą wiara i chęć wspólnego poznawania Boga oraz siebie nawzajem. Przeobraziły się w jedną z głównych form nowej ewangelizacji, którą poprzedzają liczne przygotowania duchowe: rekolekcje, spotkania, czuwania modlitewne. Wydarzenia te skupiają młodych z całego świata.

Niewątpliwie papieskie spotkania zaowocowały ruchami młodzieżowymi w Kościołach lokalnych, o czym zresztą Jan Paweł II pisał później w *Novo millennio ineunte*⁶. Na kanwie tej ogólnoswiatowej inicjatywy, także w Polsce, zaczęto organizować spotkania na Polach Lednickich. Umocnił się Ruch Światło-Życie, powstał także Przystanek Jezus. Wszystkie te wydarzenia, promując Chrystusową Ewangelię, sięgnęły po język młodego pokolenia i sposób podejścia młodzieży do świata, posłużyły się muzyką i mediami.

Przedmiotem niniejszej refleksji będą zatem działania podejmowane w Kościele w Polsce na rzecz rozwijania nowej ewangelizacji, do której ponownie wezwał Jan Paweł II w Liście apostolskim *Novo millennio ineunte*. Na przykładach inicjatyw jego następców zostaną przedstawione próby odpowiedzi na to wezwanie oraz sposoby realizacji wskazań zawartych w przywoływanym dokumencie.

⁴ Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (1975) [dalej: EN], nr 14.

⁵ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile–Nowej Hucie (09.06.1979)*, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, Poznań–Warszawa 1979, s. 195.

⁶ Tenże, List apostolski *Novo millennio ineunte* (2001) [dalej: NMI], nr 29.

b) *Novo millennio ineunte* – wezwanie do odnowy

W powyższym Liście apostołskim Jan Paweł II, przekraczając próg trzeciego tysiąclecia, przypomniał o potrzebie „nowej ewangelizacji” i „nowego rozmachu w apostołstwie, przeżywanego jako codzienne zadanie wspólnot i grup chrześcijańskich” (NMI 29). Papież uwypuklił konieczność nowej gorliwości w głoszeniu Ewangelii, świeżości przekazu, dobierania adekwatnych środków komunikacji, inspirowania się wydarzeniem Pięćdziesiątnicy jako początkiem dynamicznego rozwoju Kościoła (por. NMI 29).

W rozdziale zatytułowanym *Na nowo rozpoczynając od Chrystusa* przypomniał, że nie ma jakiejś „magicznej formuły” rozwiązującej wszystkie problemy Kościoła. Kluczem jest zawsze Osoba Jezusa Chrystusa, Tego samego, który ożywił pierwszych chrześcijan gotowych pójść nawet na męczeńską śmierć. Dobra Nowina nie zmieniła się na przestrzeni stuleci, ale należy jedynie zastosować dopasowane do współczesności środki, które przyczynią się do osiągnięcia Chrystusowego celu: nawrócenia człowieka do Boga i Jego miłości⁷. Czytamy: „Nie trzeba zatem wyszukiwać «nowego programu». Program już istnieje: ten sam co zawsze, zawarty w Ewangelii i w żywej Tradycji” (NMI 29).

Jan Paweł II wskazywał, że to przede wszystkim w Kościołach partykularnych dokonuje się zasadnicza nowa ewangelizacja dostosowana do konkretnej wspólnoty, grupy, społeczności. Potrzeba też szerokiej współpracy z kolegium biskupów, którzy odpowiadają za swoje diecezje, aby w duchowej łączności z papieżem podejmować trud głoszenia Ewangelii w każdym czasie i na różne sposoby. Następnie papież wymienił „priorytety duszpasterskie” mogące pomóc w tym procesie, czyli: świętość, modlitwę, niedzielną Eucharystię, sakrament pojednania, pierwszeństwo łaski, słuchanie słowa Bożego i jego głoszenie (por. NMI 29).

Jak zatem Kościół odpowiedział na te wskazówki następcy apostoła Piotra? Jakie szlaki wytyczył, by podążać drogą wskazanych „priorytetów duszpasterskich”?

2. DZIAŁANIA PAPIESKIE (INSTYTUCJONALNE)

Benedykt XVI – kontynuacja i pogłębienie

Benedykt XVI, obejmując pontyfikat w 2005 r., od jego początku kontynuował dzieło swego poprzednika, dostrzegając w nowej ewangelizacji odpowiedź na kryzys wiary istniejący w krajach o dawnej tradycji chrześcijańskiej. W homilii inauguracyjnej wzywał wiernych do „otwarcia na oścież drzwi Chrystusowi” i nieobawiania się świadczenia o swej wierze⁸. W 2010 r. papież ogłosił powstanie

⁷ Por. tenże, *Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Krzyża Świętego...*, s. 195.

⁸ Por. Benedykt XVI, *Homilia inauguracyjna pontyfikatu*, AAS 5 (2005), s. 707–712.

Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (*Pontificium Consilium de Nova Evangelizatione Promovenda*), której celem stało się koordynowanie inicjatyw ewangelizacyjnych na całym świecie. Do priorytetów Rady należało: promowanie katechezy bazującej na Katechizmie Kościoła Katolickiego, wspieranie projektów duszpasterskich w miastach, organizowanie kongresów i sympozjów poświęconych nowej ewangelizacji oraz rozwijanie nowoczesnych narzędzi komunikacji w służbie Ewangelii⁹.

Owocem działań wspomnianego gremium było ogłoszenie Roku Wiary¹⁰, który rozpoczął się 11 października 2012 r. (w 50. rocznicę rozpoczęcia Soboru Watykańskiego II), a zakończył 24 listopada 2013 r.¹¹ Czas ten miał na celu ożywienie wiary we wspólnocie wierzących. Papież Benedykt XVI pragnął ogólnospołecznego przebudzenia i nowej gorliwości w zdobywaniu zbawienia przez ochrzczonych. Podczas inauguracji tego wydarzenia wyraźnie pokreślił: „Kościół proponuje nowy Rok Wiary i nową ewangelizację, nie robi tego, aby uczcić jakąś rocznicę, ale ponieważ jest to konieczne nawet bardziej niż przed 50 laty”¹². W Liście apostolskim *Porta fidei*, ogłaszającym ów szczególny czas, przywołał zachętę św. Pawła skierowaną do Tymoteusza, aby ten zabiegał o wiarę (por. 2 Tm 2,22)¹³. To zaproszenie stało się pobudką dla każdego Chrystusowego ucznia, by nie ustawał w pogłębianiu relacji z Bogiem Wcielonym. Stosowne okazało się owo podjęcie rozeznawania i pogłębiania wiary, tym bardziej że upłynęło już 20 lat od ogłoszenia Katechizmu Kościoła Katolickiego przez Jana Pawła II, co uwypuklił Benedykt XVI (por. PF 5).

Ówczesna Kongregacja Nauki Wiary w nocie zawierającej wskazania duszpasterskie na ten czas podkreśliła, że jest to szczególne święto, „specjalny czas łaski”¹⁴. Wspomniany dokument jest ważny dla prezentowanego tematu, ponieważ określił nie tylko założenia podejmowane w Roku Wiary, ale zapowiedział też 13. Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, poświęcone nowej ewangelizacji, której podstawową misję stanowi przekazywanie wiary chrześcijańskiej. Kongregacja zachęciła także do organizowania rozmaitych przedsięwzięć na tym polu, przede wszystkim do pielgrzymowania do grobu apostoła Piotra, a także Ziemi Świętej. Ponadto zaproponowano przygotowanie, na większą skalę, sympozjów. Wytyczono też pewne kierunki dla episkopatów Kościołów

⁹ Tenże, List apostolski *Ubicumque et semper*, AAS 11 (2010), s. 790.

¹⁰ Pierwszą taką inicjatywę podjął już papież Paweł VI, ogłaszając Rok Wiary (od 29.06.1967 do 30.06.1968).

¹¹ Więcej na temat Roku Wiary i jego duszpasterskich inicjatywach: por. B. Giemza, „Rok Wiary” w perspektywie duszpasterskiej, „Studia Salvatoriana Polonica” 6 (2012), s. 13–28.

¹² Por. Benedykt XVI, *Pielgrzymka na pustyniach współczesnego świata. Homilia Ojca Świętego wygłoszona podczas Mszy św. na rozpoczęcie Roku Wiary* (11.10.2012), „L'Osservatore Romano” 11 (2012), s. 8.

¹³ Tenże, List apostolski *Porta fidei* (2011) [dalej: PF].

¹⁴ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Nota zawierająca wskazania duszpasterskie na Rok Wiary*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_2012_0106_nota-anno_fede_pl.html [dostęp: 3.06.2025].

partykularnych, a także przedstawiono wykaz odpustów związanych z tymi obchodami, określonymi przez Penitencjarię Apostolską¹⁵. Zatem owe ważne okoliczności w życiu Kościoła stały się okazją do ogłoszenia i urzeczywistnienia inauguracji Roku Wiary. Powyższe wytyczne będące tylko formalnym „nakreśleniem” dróg, którymi miał podążać Kościół w nadzwyczajnym czasie łaski Roku Wiary; stanowiły jedynie swego rodzaju preludium i zachętę do podjęcia działań w dziele ewangelizacji współczesnego człowieka.

Należy także zwrócić uwagę na kontekst nie tylko kościelny, ale i społeczno-kulturowy, który również był czynnikiem wpływającym na podjęcie tego zagadnienia. Benedykt XVI zaakcentował rozwiązanie zasadniczych problemów współczesnego człowieka: coraz powszechniejszą nieobecność (wykluczanie) Boga w przestrzeni publicznej i kulturowej oraz związany z nią kryzys wartości, wiary, tudzież narastającą wrogość do chrześcijaństwa.

Papież bardzo jasno wskazał nie tylko w *Porta fidei*, ale i w wielu innych swoich wypowiedziach, że współczesny człowiek wyzbył się właściwej sobie tożsamości, przesunąwszy akcent w swej egzystencji z elementu duchowego na bardziej społeczny, polityczny czy ekonomiczny. Dlatego mamy do czynienia z tak głębokim i poważnym kryzysem pierwiastka wiary w człowieku (por. PF 2). Bogdan Giemza, przedstawiając ocenę kwestii religijności nakreśloną przez Benedykta XVI, zaznaczył, że papież ukazał konkretne źródło problemu (kryzysu wiary). Sednem sprawy jest sposób pojmowania Boga i wartości transcendentnych¹⁶. Ponadto B. Giemza wskazał wypowiedzi papieskie potwierdzające tę tezę: „Niestety, są tak zwani katolicy z zawodu, którzy żyją ze swego katolickiego wyznania, ale źródło wiary bije w nich bardzo skromnie, to tylko pojedyncze krople. Musimy rzeczywiście postarać się o zmianę tej sytuacji”¹⁷, a także: „w naszych czasach rozpowszechniła się pewna mentalność, która rezygnując z wszelkiego odniesienia do tego, co transcendentne, okazała się niezdolna do zrozumienia i ustrzeżenia tego, co ludzkie”¹⁸.

W 2012 r. odbył się synod biskupów na temat nowej ewangelizacji. W lutym 2013 r. Benedykt XVI ustąpił z urzędu papieskiego, jednakże ten krok nie przeszkodził urzeczywistnianiu papieskich zamierzeń przez Kongregację. Zwieńczenie synodu stanowiła Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* wydana już przez następcę Benedykta XVI – papieża Franciszka¹⁹. Był to poniekąd swoisty program jego pontyfikatu. Papież podkreślił w niej, że radość wynikająca z życia z Jezusem Chrystusem jest źródłem mocy dla ewangelizacji i powinna uwidaczniać się w codzienności Kościoła. W trzecim rozdziale wspomnianej Adhortacji

¹⁵ Por. tamże.

¹⁶ Por. B. Giemza, „Rok Wiary” w perspektywie..., s. 20–21.

¹⁷ *Światłość świata. Papież, Kościół i znaki czasu. Benedykt XVI w rozmowie z Peterem Seewaldem*, tłum. P. Napiwodzki, Kraków 2011, s. 144.

¹⁸ Benedykt XVI, *Pokora krzyża i prawdziwa odnowa Kościoła*, „L'Osservatore Romano” 5 (2012), s. 16.

¹⁹ Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (2013) [dalej: EG].

podjął temat nowej ewangelizacji jako przekazu wiary. Wskazywał, że „związana jest istotnie z głoszeniem Ewangelii tym, którzy nie znają Jezusa Chrystusa lub zawsze Go odrzucali” (EG 14). Wszyscy mają prawo do usłyszenia i przyjęcia Ewangelii, a ochrzczeni zobligowani są do jej głoszenia, bez wykluczania kogokolwiek²⁰.

Dokument podejmuje również takie tematy jak: reforma Kościoła, rola świeckich, misja kobiet w Kościele, społeczna sprawiedliwość, dialog społeczny, homilie i ich przygotowanie oraz pokusy, z jakimi spotykają się duszpasterze.

Franciszek i Nadzwyczajny Rok Jubileuszowy Miłosierdzia

Papież Franciszek zapowiedział Nadzwyczajny Rok Jubileuszowy Miłosierdzia na lata 2015–2016²¹. W ogłaszającej go Bulli *Misericordia et misera* stwierdził: „w naszych czasach, w których Kościół jest zaangażowany w nową ewangelizację, temat miłosierdzia musi być na nowo przedstawiany z nowym entuzjazmem i przez odnowioną działalność duszpasterską”²². Czuwanie nad przebiegiem i organizacją tego jubileuszu powierzono Papieskiej Radzie ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, która, prowadząc serwis internetowy w siedmiu językach, publikowała także specjalne materiały duszpasterskie ułatwiające przeżycie i przeprowadzenie inicjatyw jubileuszowych²³. W tym czasie odbyły się też spotkania dedykowane konkretnym grupom, mianowicie: Jubileusz Chłopców i Dziewcząt (23.04–25.04.2016), Jubileusz Diakonów Stałych (27.05–29.05.2016), Jubileusz Kapłanów i Seminarzystów (1.06–3.06.2016), Jubileusz Osób Chorych i Niepełnosprawnych (10.06–12.06.2016), Jubileusz Więźniów (6.11.2016), Jubileusz Osób Wykluczonych Społecznie (13.11.2016).

Mimo iż czas jubileuszu zakończył się 20 listopada 2016 r., przedłużono na mocy wspomnianego powyżej Listu apostolskiego realizację niektórych postanowień Roku Świętego. Papież pragnął, aby organizowano dorocznie wydarzenie zwane 24 godzinami dla Pana (MeM 11). Przeznaczono na nie piątek przed czwartą niedzielą Wielkiego Postu, a także przedłużono kompetencje misjonarzy miłosierdzia wyznaczonych na ten czas.

Inicjatywa 24 godziny dla Pana. Papież Franciszek polecił przybliżyć naturę pokuty przez połączenie nabożeństwa z indywidualną spowiedzią. Słuchając słowa Bożego wzywającego do nawrócenia i pełnego miłosierdzia, człowiek odkrywa głębię miłości Boga. Wierni podążają razem jako bracia i siostry, wspierając się wspólną modlitwą. Wspomniana powyżej czwarta niedziela Wielkiego Postu

²⁰ Por. Benedykt XVI, *Pokora krzyża...*, s. 16.

²¹ Por. Franciszek, Bulla *Misericordiae vultus* (2015).

²² Tenże, Bulla *Misericordia et misera* (2016) [dalej: MeM], nr 12.

²³ Por. M.S. Włosek, *Inicjatywy Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 54,2 (2021), s. 204–205.

stała się „niedzielą przebaczenia”²⁴. Papież zachęcał do celebrowania w tym dniu nabożeństwa pokutnego z liturgią słowa, możliwością indywidualnej spowiedzi i całodobową adoracją Najświętszego Sakramentu²⁵, mianowicie od wieczoru w piątek do rozpoczęcia pierwszych niesporów niedzieli *Laetare*. Po raz pierwszy celebrowano 24 godziny dla Pana 28 marca 2014 r.

Kolejne takie wydarzenia miały miejsce w następnych latach. Jednakże ze względu na obostrzenia spowodowane pandemią COVID-19 celebrowanie nie odbyło się w 2020 r. Przygotowano wówczas materiały duszpasterskie do spożytkowania w parafiach, o ile będzie to możliwe. Po powrocie do normalnego rytmu życia publicznego wznowiono tę inicjatywę. Dodatkowo ustanowiono także Światowy Dzień Ubogich (por. MeM 21).

Światowy Dzień Ubogich. Pontyfikat Franciszka ukazał go jako pasterza ubogich. Wielokrotnie papież opowiadał się za ludźmi będącymi w kryzysie bezdomności czy jakiegokolwiek innej patologii życiowej. Szczególnie wspierał pozbawionych pracy i dachu nad głową. Nie sprzeciwiał się także tym, którzy spędzali noc, skupiając się w namiotach i na materacach wokół kolumnady na Placu Św. Piotra. Zawsze podkreślał, że Kościół powinien być otwarty na ubogich. Kwestię pomocy owej grupie wykluczonych podejmuje także *Dyrektorium o katechizacji* wydane przez Kongregację w 2020 r. Dokument wpisuje się w narrację papieża Franciszka o potrzebie zainteresowania się najuboższymi. Owa narracja stanowi narzędzie nowej ewangelizacji niemogącej „nie posługiwać się językiem miłosierdzia, na który składają się przede wszystkim gesty i postawy, a potem słowa”²⁶. Dlatego papież ustanowił Światowy Dzień Ubogich, obchodzony po raz pierwszy 19 listopada 2017 r., który urzeczywistnił się chociażby w Jubileuszu Więźniów i Osób Wykluczonych Społecznie. W trakcie tych wydarzeń zaproszono zarówno jednych, jak i drugich wraz z ich rodzinami. Pod koniec Nadzwyczajnego Roku Miłosierdzia zachęcono do przybycia do Rzymu najpierw kilka tysięcy więźniów z Włoch, a następnie osoby wykluczone społecznie z rozmaitych powodów: ekonomicznych, etnicznych czy braku więzi rodzinnych²⁷. Jednakże największą grupę stanowili ludzie dotknięci bezdomnością. Uczestniczyli w konferencjach, modlitwach i Eucharystii, podejmując także służbę przy ołtarzu. Zaowocowało to ustanowieniem Światowego Dnia Ubogich. Papież kolejny raz zechciał przedłużyć duchowe dobra i przywileje Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia.

²⁴ Por. Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* (23.03.2014), „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 51.

²⁵ Stąd nazwa wydarzenia: 24 godziny dla Pana.

²⁶ Kongregacja ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, tłum. A. Soroka-Kulma, Kielce 2020, s. 40.

²⁷ Por. R. Fisichella, *Konferencja prasowa z okazji Jubileuszu Więźniów (6 listopada) i Jubileuszu osób marginalizowanych społecznie (13 listopada)* [wł. *Conferenza stampa in occasione del Giubileo dei Carcerati (6 novembre) e Giubileo delle Persone socialmente emarginate (13 novembre)*], <http://www.iubilaeummisericordiae.va/content/gdm/it/news/evidenza/2016-11-03-ppcnp.html> [dostęp: 25.05.2025].

Stwierdził, że ów Dzień pomoże „wspólnotom i każdemu ochrzczoneму w refleksji nad tym, że ubóstwo znajduje się w samym centrum Ewangelii, oraz nad faktem, że dopóki Łazarz leży u drzwi naszego domu (por. Łk 16,19-21), nie może być sprawiedliwości ani też pokoju społecznego” (MeM 21). Dzień ten ma stać się pewną formą nowej ewangelizacji, aby nieustannie odnawiać oblicze Kościoła w jego misji nawrócenia człowieka, żeby ów był przede wszystkim świadkiem miłosierdzia samego Boga²⁸. Papież pragnął, by ten dzień stał się tradycją w Kościele. W ramach jego obchodów organizowano także posiłek z ubogimi oraz tymczasową przychodnię lekarską na Placu św. Piotra. Światowy Dzień Ubogich obchodzony jest corocznie w 23. Niedzielę zwykłą.

Niedziela Słowa Bożego. W liście ustanawiającym Światowy Dzień Ubogich papież zachęcał do przeżywania w każdej wspólnotie parafialnej Niedzieli Słowa Bożego (por. MeM 7). Zaznaczył, że „Biblia jest wspaniałą relacją opowiadającą o cudach miłosierdzia Bożego. Każda karta przepojona jest miłością Ojca, który od stworzenia chciał odcisnąć we wszechświecie znaki swojej miłości” (MeM 7). Przypomniął, że Pismo Święte ożywia wiarę Kościoła, ponieważ słowo Boga nieustannie tchnie Duch Święty pomagający je zrozumieć i wcielić w codzienność. Akcent położył na praktykę *lectio divina*, mając nadzieję, że duchowość chrześcijańska znajdzie w niej głęboki rozwój i oparcie (por. MeM 7). Nieprecyzyjna zachęta do wybrania dowolnego dnia w ciągu roku do celebracji takiego wydarzenia spowodowała słabe zainteresowanie ze strony duchownych i świeckich. Dopiero w 2019 r., w którym przypadła 1600. rocznica śmierci św. Hieronima, wielkiego badacza Biblii, papież wydał List apostolski *Aperuit illis*²⁹, którym ustanowił w całym Kościele Niedzielę Słowa Bożego mającą przypadać corocznie w trzecią Niedzielę Zwykłą. Pojawia się pytanie: dlaczego właśnie ta niedziela? Prefekt Kongregacji, Rino Fischella, w wywiadzie dla Radia Watykańskiego sprecyzował, że chodzi o niedzielę, podczas której odczytywane są w liturgii słowa perykopy skupiające się na Osobie Zbawiciela przychodzącego na świat, by głosić królestwo Boże.

Zachęta papieska zawierała w sobie także udzielanie w tym dniu posługi lektoratu przez biskupów. Ponadto duszpasterze powinni w homilii uwypuklić wartość i duchową głębię słowa Bożego oraz „cześć, jaką oddaje się słowu Pana” (por. AI 3). Zaproszono proboszczów parafii do promowania w tym dniu lektury Biblii także przez jej rozprowadzanie po zakończonych celebracjach liturgicznych, ze szczególnym uwypukleniem modlitwy słowem Bożym, czyli *lectio divina*³⁰. Do takiej praktyki zachęcał już Jan Paweł II w *Novo millennio inuente*: „Nie ulega wątpliwości, że tego pierwszeństwa świętości i modlitwy nie można urzeczywistnić inaczej, jak tylko przez ciągłe powracanie do słuchania słowa Bożego” (NMI 39). Prosił o przyznanie owemu słuchaniu zaszczytnego miejsca

²⁸ Por. M.S. Włosek, *Inicjatywy Papieskiej Rady...*, s. 209.

²⁹ Franciszek, List apostolski *Aperuit illis* (2019) [dalej: AI].

³⁰ Por. M.S. Włosek, *Inicjatywy Papieskiej Rady...*, s. 212–213.

w życiu Kościoła, a także w praktyce *lectio divina*, stąd inicjatywa jego następcy poniekąd idealnie wpisuje się w tę prośbę wyrażoną już po raz pierwszy 20 lat temu przez Jana Pawła II. Pierwsza Niedziela Słowa Bożego miała miejsce 26 stycznia 2020 r. Wspomnianą propozycję duszpasterską Kongregacji urzeczywistniono najpóźniej.

Przykłady praktyczne z Polski i świata

Od kilku lat obserwuje się w parafiach wzrost zainteresowania misjami ewangelizacyjnymi realizowanymi przez rozmaite wspólnoty, a adresowanymi nie tylko do wierzących, lecz także do tych, którzy albo oddalili się od Kościoła, albo nigdy do niego nie należeli. W Polsce od lat 90. XX w. dostrzega się intensywny rozwój nowych form ewangelizacji. Spośród nich warto wymienić:

Przystanek Jezus. Jest to jedna z najbardziej rozpoznawalnych inicjatyw nowej ewangelizacji w Polsce, gdyż realizowana w przestrzeni radykalnie pozakościelnej. Obecność ewangelizatorów podczas festiwalu Pol'and'Rock świadczy o Kościele wychodzącym, czyli takim, który nie czeka na przyjście człowieka do świątyni, lecz podejmuje dialog tam, gdzie faktycznie są ludzie³¹. Istotę Przystanku Jezus stanowi świadectwo życia, a nie jedynie przekaz doktrynalny. Ewangelizacja dokonuje się przez rozmowy, modlitwę, obecność i gotowość do słuchania. Uczestnicy festiwalu często po raz pierwszy doświadczają Kościoła jako przestrzeni wolności, szacunku i autentycznej relacji, a nie jako instytucji oceniającej czy narzucającej poglądy. Zdaniem samych ewangelizatorów, wydarzenie to cechuje się głęboką formacją duchową i osobową. Przełamywanie lęku przed publicznym świadectwem, uczenie się dialogu z osobami o odmiennych światopoglądach oraz doświadczenie wspólnoty modlitwy i Eucharystii prowadzą do trwałego umocnienia wiary. Wielu uczestników po powrocie do swoich parafii angażuje się w tworzenie lokalnych wspólnot, podejmując odpowiedzialność za życie Kościoła.

Szkoły Nowej Ewangelizacji (SNE). Odgrywają kluczową rolę w systematycznej formacji świeckich ewangelizatorów w Polsce. Ich celem nie jest jednorazowe wydarzenie, ale proces formacyjny, skutkujący osobistym spotkaniem z Jezusem Chrystusem i dojrzałą decyzją wiary. Uczestnicy kursów SNE często opisują swoje doświadczenie kategoriami: działanie Ducha Świętego, wewnętrzny pokój, radość i duchowe uzdrowienie. Szczególnie istotne jest to, że owa formacja uwzględnia realność ludzkiej słabości i grzechu, ukazując Boga jako miłosiernego Ojca, a nie jedynie jako Sędziego. SNE bardzo uwypuklają aktywne zaangażowanie świeckich, przygotowując ich do ewangelizacji w srodowiskach życia codziennego: rodzinach, miejscach pracy, szkołach czy na ulicy.

³¹ *Przystanek Jezus*, <https://przystanekjezus.pl/o-nas/> [dostęp: 25.02.2026].

Dzięki temu nowa ewangelizacja przestaje być domeną duchowieństwa, a staje się wspólną misją całego ludu Bożego³².

Kursy Alpha. Są przykładem ewangelizacji skierowanej do osób znajdujących się na „pograniczu” wiary i niewiary, a także całkowicie oddalonych od Kościoła. Wyjątkowość tych kursów polega na prostej, dialogicznej formie bazującej na spotkaniach przy wspólnym posiłku, wykładach kerygmatacznych i rozmowie w małych grupach³³. Alpha tworzy bezpieczną przestrzeń dla zadawania pytań, w której nikt nie jest oceniany ani zmuszany do przyjęcia określonych poglądów. Taka metoda sprzyja odbudowywaniu zaufania do Kościoła oraz odkrywaniu wiary jako relacji, a nie kulturowego obowiązku. W polskich realiach kursy Alpha stały się skutecznym narzędziem duszpasterskim, zwłaszcza w parafiach miejskich i akademickich, gdzie tradycyjne formy duszpasterstwa okazują się niewystarczające.

Jeszcze inne inicjatywy, takie jak **Noc Konfesjonałów**, **Ekstremalna Droga Krzyżowa**, **Różaniec do granic**, **Koronka na ulicach miast świata** czy **Męski Różaniec**, ukazują nową ewangelizację jako widzialne świadectwo wiary w przestrzeni publicznej. Ich znaczenie nie polega jedynie na masowym charakterze, lecz przede wszystkim na przełamaniu stereotypu wiary jako sprawy prywatnej. Publiczna modlitwa staje się znakiem obecności Boga w codziennym życiu społecznym i zaproszeniem do refleksji dla osób postronnych. Szczególną rolę odgrywa tutaj doświadczenie drogi i wysiłku, zwłaszcza w przypadku Ekstremalnej Drogi Krzyżowej, zaspokajające potrzeby współczesnego człowieka poszukującego autentyczności, wyzwań i sensu.

Natomiast w świecie szczególne owoce przynoszą m.in.:

Wspólnota **Shalom** (Brazylia). Stanowi ona jeden z najbardziej wyrazistych przykładów nowej ewangelizacji w świecie. Jej działalność bazuje na przekonaniu, że kultura i sztuka są uprzywilejowanymi przestrzeniami spotkania z Ewangelią, zwłaszcza dla młodego pokolenia. Festiwal Halleluya, koncerty, produkcje medialne czy działalność artystyczna Shalom pokazują, że muzyka, taniec i teatr mogą być nośnikami treści ewangelicznych bez banalizacji ich przesłania. Ewangelizacja dokonuje się tutaj przez doświadczenie piękna prowadzące do spotkania z Jezusem Chrystusem. Wspólnota intensywnie formuje świeckich liderów, przygotowując ich do misji prowadzonych w szkołach, na ulicach, w mediach i środowiskach zawodowych. Shalom ukazuje Kościół jako dynamiczną wspólnotę misyjną, obecną tam, gdzie żyje współczesny człowiek³⁴.

Catholic Christian Outreach (CCO) (Kanada). To ruch skupiony na ewangelizacji środowisk akademickich, które postrzega jako strategiczne miejsca

³² Por. *Dzień Jedności Szkół Nowej Ewangelizacji*, <https://m.katolik.pl/dzien-jednosci-szkol-nowej-ewangelizacji,37303,794,news.html> [dostęp: 27.08.2025].

³³ *Czym jest kurs Alpha?*, <https://sne.lubecko.pl/> [dostęp: 25.02.2026].

³⁴ Por. *Shalom Community receives pontifical recognition*, <https://www.catholicnewsagency.com/news/8606/shalom-community-receives-pontifical-recognition> [dostęp: 15.08.2025].

formowania przyszłych liderów Kościoła i społeczeństwa. Model CCO bazuje na relacyjnym uczniostwie. Formacja dokonuje się przez osobiste towarzyszenie, małe grupy i stopniowe wprowadzanie w odpowiedzialność misyjną. Uczestnicy nie tylko pogłębiają swoją wiarę, ale uczą się, jak przekazywać ją naturalnie i wiarygodnie innym. Dzięki współpracy z diecezjami i parafiami CCO pokazuje, że nowa ewangelizacja wymaga długofalowej strategii, a nie jedynie pojedynczych wydarzeń³⁵.

Ruch Focolari oraz **Droga Neokatechumenalna** ukazują nową ewangelizację jako styl życia chrześcijańskiego, a nie tylko duszpasterską aktywność. Oba ruchy akcentują formację wspólnotową, liturgię, katechezę oraz świadectwo życia w codziennych relacjach rodzinnych i zawodowych. Członkowie i członkinie tych wspólnot stają się „żywą Ewangelią” w swoich środowiskach, świadcząc o przenikaniu wszystkich wymiarów życia przez wiarę.

Katolickie środki masowego przekazu, takie jak **EWTN**, a także liczne kanały ewangelizacyjne na YouTube i w mediach społecznościowych stanowią odpowiedź Kościoła na cyfrową kulturę współczesności. Internet stał się przestrzenią pierwszego kontaktu z wiarą dla wielu ludzi, zwłaszcza młodych. Ewangelizacja medialna umożliwia dotarcie do osób nieuczestniczących w życiu parafialnym, oferując im treści formacyjne, świadectwa i możliwość anonimowego poszukiwania odpowiedzi na pytania egzystencjalne.

3. WYZWANIA I PERSPEKTYWY NOWEJ EWANGELIZACJI

Nowa ewangelizacja napotyka w dzisiejszym świecie liczne wyzwania. Najważniejsze z nich to: sekularyzacja i marginalizacja religii w życiu publicznym; relatywizm moralny prowadzący do podważania obiektywnych norm etycznych; indywidualizm i kultura konsumpcji osłabiające więzi wspólnotowe; spadek praktyk religijnych w kolejnych pokoleniach, nawet w tradycyjnie katolickich krajach.

Dodatkową trudnością jest kryzys wiarygodności Kościoła, wywołany skandalami i zaniedbaniami w niektórych kręgach. Wymaga to pokory, skruchy i transparentności w celu odbudowania zaufania u wiernych i wiarygodnego głoszenia Ewangelii. Zamierzając sprostać tym wyzwaniom, nowa ewangelizacja podejmuje następujące kwestie: powrót do źródeł (codziennie rozpoczynany od osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem w modlitwie i sakramentach), korzystanie z języka zrozumiałego dla współczesnego człowieka (bez rezygnacji z prawdy, jednakże należy przekazywać ją z empatią i wrażliwością), angażowanie świeckich (jako pełnoprawnych uczestników misji Kościoła), obecność w kulturze cyfrowej (przez świadectwo dawane w mediach społecznościowych,

³⁵ Por. *Our Mission*, <https://cco.ca/about/our-mission/> [dostęp: 17.08.2025].

podcastach, filmach i grafice internetowej) oraz bazowanie na formacji stałej (chodzi o dobre teologiczne i duchowe przygotowanie głosicieli Ewangelii).

PODSUMOWANIE

Nowa ewangelizacja jest odpowiedzią Kościoła na wyzwania współczesności. Nie jest nowa w swej treści, gdyż pozostaje wierna Chrystusowemu orędziu, ale jest taka tudzież wiarygodna w gorliwości, metodach i środkach wyrazu. Jej powodzenie zależy od autentycznego, radosnego i wiarygodnego życia wspólnot chrześcijańskich Ewangelii. Doskonale zdawał sobie z tego sprawę Jan Paweł II, dlatego u progu trzeciego tysiąclecia podjął temat nowej ewangelizacji i zachęcał do jej urzeczywistniania. Podsumowując doświadczenie Wielkiego Jubileuszu, w Liście apostolskim *Novo millennio inuente*, z mocą przypomniał o potrzebie nowej ewangelizacji jako kluczowym zadaniu Kościoła. Podkreślił, że nie chodzi o „nową Ewangelię”, ale o nowy zapał, nowe metody i nowy język pomagające chrześcijanom głosić Jezusa Chrystusa w zsekularyzowanym świecie. Wskazał, cytując Pawła VI, że misja ewangelizacyjna nie jest jedną z wielu aktywności Kościoła, lecz jego istotnym powołaniem – „Kościół istnieje po to, by ewangelizować” (EN 14). Dlatego wzywał wiernych, aby podjąwszy duchowe dziedzictwo Jubileuszu, odważnie i twórczo zaangażowali się w dzieło nowej ewangelizacji, budując wspólnoty wiary żywe, misyjne i otwarte na współczesnego człowieka.

Papież Franciszek w Adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* pisał: „Radość Ewangelii napełnia serce i całe życie tych, którzy spotykają się z Jezusem” (EG 1). Jeśli nowe pokolenia chrześcijan będą rzeczywiście doświadczać tej radości, staną się najlepszymi świadkami w świecie spragnionym nadziei i sensu.

Na podstawie powyższych analiz oraz na kanwie zaprezentowania jedynie najważniejszych przykładów z Polski i świata można stwierdzić, że Kościół udzielił wystarczająco jasnej odpowiedzi na papieską zachętę zawartą w *Novo millennio inuente*. Liczne wydarzenia duszpasterskie, nowe wspólnoty *strictae* ewangelizacyjne, warsztaty i inne dzieła pozwalają na dość dobrą ocenę tego zjawiska. Ewangelizacja to pewien proces uzależniony od wielu czynników, zatem oczywiste jest, że czasem przebiega bardziej „ospale”. W niektórych wspólnotach katolickich można nawet dostrzec pewien opór w tym zakresie, jednak to, co udało się już do tej pory zdziałać, jest niewątpliwie dużym sukcesem. Definitywnie przecież pierwiastek boski – łaska miłosiernego Ojca – ma ostateczne słowo.

Nowa ewangelizacja nie jest jednorodnym projektem, lecz wielowymiarowym ruchem obejmującym przestrzeń kultury, mediów, wspólnot lokalnych i życia codziennego. Jej siłę stanowią: elastyczność, zaangażowanie świeckich i zdolność odpowiadania na realne pytania współczesnego człowieka. Nie jest też jedynie programem duszpasterskim, ale stylem życia, osobistym i wspólnotowym, który ukazuje w codzienności piękno Ewangelii. To wezwanie jest dla każdego

wierzącego zawsze aktualne, żeby, na wzór apostołów, z odwagą i miłością głosił Jezusa Chrystusa „w porę i nie w porę” (2 Tm 4,2) aż po krańce ziemi. Wydaje się zatem, że zachęta (nauka) Jana Pawła II, wyrażona w *Novo millennio ineunte*, była i nadal jest, a także będzie podstawą działalności Kościoła.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, *Homilia inauguracyjna pontyfikatu* (24.04.2005), AAS 5 (2005), s. 707–712.
- Benedykt XVI, List apostolski *Porta fidei* (2011), AAS 10 (2011), s. 723–734.
- Benedykt XVI, List apostolski *Ubicumque et semper* (2010), AAS 11 (2010), s. 788–792.
- Benedykt XVI, *Pielgrzymka na pustyniach współczesnego świata*. Homilia Ojca Świętego wygłoszona podczas Mszy św. na rozpoczęcie Roku Wiary (11.10.2012), „L'Osservatore Romano” 11 (2012), s. 8–10.
- Benedykt XVI, *Pokora krzyża i prawdziwa odnowa Kościoła* (5.04.2012), „L'Osservatore Romano” 5 (2012), s. 15–17.
- Dzień Jedności Szkół Nowej Ewangelizacji*, <https://m.katolik.pl/dzien-jednosci-szkol-nowej-ewangelizacji,37303,794,news.html> [dostęp: 27.08.2025].
- Fischella R., *Konferencja prasowa z okazji Jubileuszu Więźniów (6 listopada) i Jubileuszu osób marginalizowanych społecznie (13 listopada)* [wł. *Conferenza stampa in occasione del Giubileo dei Carcerati (6 novembre) e Giubileo delle Persone socialmente emarginate (13 novembre)*], <http://www.iubilaecummisericordiae.va/content/gdm/it/news/evidenza/2016-11-03-pcpne.html> [dostęp: 25.05.2025].
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (2013).
- Franciszek, Bulla *Misericordiae vultus* (2015).
- Franciszek, List apostolski *Misericordia et misera* (2016).
- Franciszek, List apostolski *Aperuit illis* (2019).
- Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* (23.03.2014), „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 51.
- Giemza B., *Rok Wiary w perspektywie duszpasterskiej*, „Studia Salvatoriana Polonica” 6 (2012), s. 13–28.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici* (1988).
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio* (1990).
- Jan Paweł II, Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile–Nowej Hucie (9.06.1979), w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, Poznań–Warszawa 1979, s. 191–196.
- Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte* (2001).
- Kongregacja ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, tłum. A. Soroka-Kulma, Kielce 2020.

- Kongregacja Nauki Wiary, *Nota zawierająca wskazania duszpasterskie na Rok Wiary*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20120106_nota-anno_fede_pl.html [dostęp: 3.06.2025].
- O'Malley T.P., *Liturgia i nowa ewangelizacja. Praktykowanie sztuki ofiarnej miłości*, tłum. L. Bigaj, Kraków 2021.
- Our Mission*, <https://cco.ca/about/our-mission/> [dostęp: 17.08.2025].
- Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (1975).
- Shalom Community receives pontifical recognition*, <https://www.catholicnewsagency.com/news/8606/shalom-community-receives-pontifical-recognition> [dostęp: 15.08.2025].
- Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus* (1965).
- Szafrański A., Zapłata F., *Ewangelizacja*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, t. 4, Lublin 1983, kol. 1436–1440.
- Świadectwa osób biorących udział w wydarzeniu*, <https://www.sneczestochowa.org/swiadectwa/swiadectwa-z-kursu-nowe-zycie9> [dostęp: 27.08.2025].
- Światłość świata. Papież, Kościół i znaki czasu. Benedykt XVI w rozmowie z Peterem Seewaldem*, tłum. P. Napiwodzki, Kraków 2011.
- Włosek M.S., *Inicjatywy Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 54,2 (2021), s. 202–219.